

Sosiaalisen median ohjeet opettajille, oppilaille ja vanhemmille

Outi Halttunen ja Päivi Katainen

Tämä asiakirja sisältää Laukaan kunnan yleiset sosiaalisen median käytön ohjeet henkilökunnalleen sekä sosiaalisen median ohjeet opettajille, oppilaille ja vanhemmille. Sosiaalisen median ohjeet opettajille, oppilaille ja vanhemmille löytyvät myös kunnan pedanet-sivulta osoitteesta <https://peda.net/laukaa>. Laukaan kunnan yleiset sosiaalisen median käytön ohjeet on työstänyt verkkoviestinnän työryhmä.

Laukaan kunta
Opetustoimi

13.4.2015

Laukaan kunnan sosiaalisen median käytön ohjeistus

Mitä on sosiaalinen media?

Sosiaalinen media (SOME) on tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä viestinnän muoto, jossa käsitellään vuorovaikutteisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä ja luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella käyttäjällä tai käyttäjäryhmällä on mahdollisuus olla aktiivinen viestijä ja sisällön tuottaja. Sisällön tuotto ja jakelu perustuu monelta monelle -periaatteeseen, eikä perinteiseen yhdestä monelle, niin kuin perinteiset joukkoviestimet.

Usein sosiaalisella medially ymmärretään pääasiassa Facebookia, vaikka se on paljon muitakin, esim.

- Wikit, joissa käyttäjät vuorovaikutteisesti tuottavat ja muokkaavat sisältöä. Tunnetuin wikipalvelu on Wikipedia, joka on Internetissä toimiva avoin tietosanakirja.
- Blogit, johon yksi tai useampi kirjoittaja julkaisee sisältöä, jota lukijat voivat halutessaan kommentoida.
- Mikroblogit, jotka voidaan rinnastaa Internetissä toimiviin ”tekstiviesteihin”. Niiden kautta voi esimerkiksi tiedottaa seuraajiaan ajankohtaisista asioista. Tunnetuin mikroblogipalvelu on Twitter.
- Mediapalvelut, joissa jaetaan materiaalia, esim. kuvia tai videopätkiä. Tunnetuimpia mediapalveluja ovat YouTube (videoiden jakelupalvelu) ja Flickr (valokuvien jakelupalvelu).
- Verkko yhteisöt, joissa ihmiset voivat muodostaa verkostoja, keskustella, seurata keskustelua ajankohtaisista aiheista, pelata, jne.. Tunnetuimmat verkko yhteisöt Suomessa lienevät Facebook (sosiaalinen verkostoituminen), LinkedIn (ammattimainen verkostoituminen) sekä Irc-galleria (erityisesti nuorten suosiossa oleva verkostoitumispalvelu).
- Virtuaalimaailmat, joissa käyttäjät voivat luoda virtuaalisen hahmon ja kehittää oman virtuaalisen elämän palvelussa. Suomessa tunnetuimmat virtuaalimaailmat lienevät SecondLife ja HabboHotel.
- Linkkien ja uutisten jakopalveluita, joissa vaihdetaan linkkejä ja ajankohtaisia asioita, mm. linkkien jakopalvelu delicious.com.

Sosiaalisen median käyttöönotto on Laukaan kunnan tietoinen päätös, joka perustuu kunnan yhden tai useamman ydintoimintaan liittyvän tehtävän tukemiseen ja johon sitoudutaan asianmukaisin resurssein. Sosiaalista mediaa pyritään käyttämään mm. viestintään, tiedonjakamiseen, palveluiden tunnetuksi tekemiseen, palautteen saamiseen, osallisuuden edistämiseen ja kansalaismielipiteiden luotaamiseen.

Nämä ohjeet on tarkoitettu kunnan organisaatioiden sosiaalisen median palveluita käyttäville (viestintä, henkilöstöala, vapaa-aika jne.), niitä tuottaville, tietohallinnolle, turvallisuusosalalle sekä soveltuvin osin myös organisaatioiden johdolle ja henkilöstölle.

Käyttäjän 10 ohjetta

Yleisenä ohjeena voidaan todeta, että ”**älä hölmöile!**”. Sosiaalisessa mediassa tapahtunut hölmöily voi kostautua myöhemmin elämässä, myös sen jälkeen kun välitön savu on laskeutunut. Hölmöily saattaa rikkoa ihmissuhteita, työsuhteita tai tyhjentää

pankkitilin. Terveen järjen käyttö on sallittua ja suositeltavaa sosiaalisten medioiden käytössä.

1. Selvitä ja noudata sosiaalisten medioiden käyttöpolitiikkaa ja ohjeistuksia. Osallistu kunnan järjestämään koulutukseen.
2. Jos mainitset sosiaalisen median palvelun henkilöprofiilissasi työnantajasi, esiinnyt tällöin Laukaan kunnan edustajana. Työnantajan mainitsemiseksi katsotaan työsähköpostiosoitteen käyttö yhteystiedoissa. Muista käyttäytyä sen mukaisesti!
3. Tutustu huolellisesti sosiaalisten medioiden sopimusehtoihin. Huomaa, että palvelun tarjoaja voi hyödyntää profiiliisi syöttämiäsi tietoja laajasti. Varo syöttämästä liian henkilökohtaista tai yksityiskohtaista tietoa, valokuvia tai muuta materiaalia itsestäsi.
4. Kunnioita perheesi ja ystäväsi suhtautumista sosiaalisiin medioihin. Vaikka olisit itse niistä innostunut, eivät kaikki sitä kuitenkaan ole. Jos kanssaihmissesi eivät halua sinun laittavan kuvia tai tietoa heistä sosiaaliseen mediaan, noudata heidän toiveitaan.
5. Huolehdi siitä, että tietokoneesi käyttöjärjestelmäpäivitykset ja työvälinohjelmistot on päivitetty ajan tasalle ja että siinä on tarvittavat palomuurin- ja haittaohjelmien torjuntaohjelmistot käytössä ja että ne päivittyvät automaattisesti.
6. Älä hyväksy tuntemattomia yhteydenottoyrityksiä verkostoosi / työnantajasi profiiliin äläkä napsauta vieraita, hämäräperäisiä linkkejä. Älä pelaa työnantajasi profiililla.
7. Älä keskustele työasioista muissa kuin työtehtäviin hyväksytyissä sosiaalisissa medioissa. Ole erityisen huolellinen salassa pidettävän tai yksityisyyden suojaan liittyvän tiedon suhteen.
8. Jos epäilet, että olet joutunut huijatuksi tai muun hyökkäyksen kohteeksi, älä epäröi pyytää apua. Älä jätä tekemättä asiasta rikosilmoitusta, vaikka taloudellinen menetys saattaa osaltasi jäädä vaatimattomaksi.
9. Älä käytä samaa salasanaa eri palveluissa. Älä käytä samoja

käyttäjätunnuksia ja salasanoja työ- ja vapaa-ajan palveluissa. Huolehdi salasanasi laadusta käyttämällä vain vahvoja salasanoja. Työsähköpostiosoitetta saa käyttää **vain** työhön liittyvissä palveluissa, jolloin myös esiinnyt työnantajasi edustajana. Yksityisissä palveluissa työsähköpostiosoitetta **ei saa** käyttää.

10. Tarkista käyttäjäprofiilin yksityisyyden suojaan koskevat asetukset ja muuta niitä tarvittaessa siten, että tietosi eivät leviä laajemmalle kuin haluumallesi käyttäjäjoukolle.

Sosiaalisen median pelisäännöt Laukaan kunnassa

1. Laukaan kunnan henkilöstöä kannustetaan hyödyntämään sosiaalista mediaa työssään.
2. Sosiaalisen median työhön liittymättömien palvelujen käyttö ei saa haitata työtehtävien suorittamista.
3. Älä perusta Laukaan kuntaan liittyvää sosiaalisen median palvelua tai profiilia ilman hyväksymisprosessissa saatua lupaa.
4. Kun sosiaalisen median palveluissa kommentoidaan työasioita, esiinnyttäen omalla nimellä ja organisaation nimellä (oma nimi / palvelu / organisaatio) sekä keskustelukumppaneita kunnioittaen. Palvelualoilta tuttu ”asiakas on aina oikeassa” -periaate on hyvä pitää mielessä, päämääräämättömään inttämiseen ei kannata lähteä
5. Älä kommentoi julkisilla foorumeilla (esim. blogeissa) organisaatioon liittyviä asioita organisaation nimissä ilman asiasta vastaavien esimiesten, johtajien tai tiedottajien hyväksyntää
6. Mikäli julkaiset kuvia tms. sisältöä sosiaalisessa mediassa, ole tarkkana tekijänoikeuksien kanssa

7. Sosiaaliseen mediaan osallistumisesta ja omasta verkkoidentiteetistään päättää jokainen työntekijä itse. Käyttäessään työsähköpostiosoitetta yhteystiedoissaan työntekijä edustaa Laukaan kuntaa, joten työntekijän velvollisuudet ja oikeudet ovat silloin voimassa.
8. Talonpoikaisjärjen käyttäminen on toivottavaa! Tietoturvallisuudessa tulee noudattaa organisaation voimassa olevia tietoturvaohjeita.

Osallistuminen on suotavaa, mutta ei pakollista.

Sosiaalisen median palvelut tarjoavat kanavan esimerkiksi verkostoitumiseen, viestintään, tiedon jakamiseen, osaamisen kehittämiseen ja innovointiin. Laukaan kunta kannustaa työntekijöitään verkostoitumaan ja tuomaan esille asiantuntemustaan sosiaalisen median välineissä: blogeissa, wikeissä, keskustelufoorumeilla ja yhteisömedioissa.

Hyvät tavat kunniaan

Kuten kaikessa sosiaalisessa kanssakäymisessä, myös sosiaalisen median palveluissa on syytä noudattaa hyviä tapoja. Ole aktiivinen, avoin ja kohtelias. Kuuntele ja pyri ymmärtämään muita. Kirjoita rehdisti omalla nimelläsi ja seiso sanojesi takana. Älä julkaise verkossa sellaista, mihin et halua törmätä tulevaisuudessa. Älä kirjoita sellaista, mitä et voisi sanoa vastaanottajille kasvotusten. Ota huomioon muiden tekemien materiaalien käytössä tekijänoikeus.

Käyttäydy verkossa kuten muillakin julkisilla areenoilla. Muista, että kaikki verkossa julkaistu voi hetkessä levitä laajempaan julkisuuteen. Jos huomaat tehneesi virheen, pyri korjaamaan se itse ensimmäisenä. Avoimuus kannattaa.

Työntekijällä on myös velvollisuuksia

Laukaan kunnan työntekijöitä rohkaistaan esiintymään verkossa myös työhön liittyvissä kysymyksissä. Asiasta tulee kuitenkin sopia aina ensin esimiehen tai vastuullisten johtajien ja tiedottajien kanssa. Laukaan kunnan edustajana muista aina kertoa, kuka

olet ja mistä tulet. Jos haluat korjata verkkokeskusteluissa esitettyjä tietoja, tee se omalla nimelläsi sovittuasi asiasta esimerkiksi esimiehesi tai viestinnän kanssa.

Sosiaalinen media on luonteeltaan henkilökohtainen. Jokainen kantaa vastuun sanomisistaan itse. Käytännössä kannattaa ottaa kuitenkin huomioon, että Laukaan kunnan työntekijöiden kirjoittelu saatetaan tulkita Laukaan kunnan viralliseksi kannaksi. Esimerkiksi työasioita käsitteleviin blogeihin, joissa henkilö esiintyy virkamies-roolin sijaan yksityishenkilönä, voidaan liittää tarvittaessa huomautus: ”Sivustolla esitetyt mielipiteet ovat henkilökohtaisia eivätkä edusta Laukaan kunnan kantaa.”

Jos työtehtäviisi kuuluu ylläpitovastuu sosiaalisen median palvelusta, varmistathan, että olet selvillä, millaisia pelisääntöjä Laukaan kunnassa on sovittu palvelun sisältöön ja ylläpitoon liittyen. Olethan myös tietoinen omista velvollisuuksistasi ja oikeuksistasi, mihin asioihin voit ottaa kantaa itsenäisesti ja mihin sinun tulee hakea valtuutus johdolta.

Jos huomaat Laukaan kuntaa koskevaa kirjoittelua ja keskustelua sosiaalisessa mediassa, ilmoita siitä organisaatiosi vastuutiedottajalle ja omalle esimiehellesi.

Muista talonpoikaisjärki!

Jokaisella työntekijällä on oikeus itse päättää, käyttääkö sosiaalista mediaa työasioiden hoitoon vai ei. Poikkeuksena tästä periaatteesta ovat sellaiset sosiaalisen median palvelut, joita käytetään ainoastaan työasioiden hoitoon (esim. intranetin pohjalle rakennetut sovellukset tai yhteisöpalvelut, joissa Laukaan kunta tai sen palvelut ovat mukana). Työsopimuslainsäädäntö ja sähköisen viestinnän tietosuojalaki koskevat kaikkia työntekijöitä.

Tietoturvallisuutta toteuttaaksesi sosiaalisen median tai Internet-palveluihin kirjaututtaessa ei saa käyttää samoja käyttäjätunnuksia tai salasanoja kuin työpaikan tietojärjestelmiin kirjaututtaessa. Palvelua käyttöön ottaessasi tarkista sen yksityisyys- ja tietoturva-asetukset. Selvitä myös palvelun käyttö- ja tiedon omistajaoikeudet ennen kuin hyväksyt palvelun käyttöösi ja arvioi, soveltuuko tietoineistosi siellä julkaistavaksi. Oletuksena avoimissa sosiaalisen median palveluissa voidaan käsitellä vain julkista tietoineistoa.

Oman työpöydän ja tiedostojen jakaminen verkossa on ehdottomasti kielletty (ns. vertaisverkot). Työkoneelle ei saa ladata tai asentaa verkosta asennusohjelmia tai muita ohjelmistoja eikä edes sosiaalisen median palvelun ehdottamia lisätuotteita ilman ICT-yksikön antamaa erillistä lupaa.

Organisaation viestintä ja verkkoviestintä tarjoaa tukea sosiaalisen median palveluihin ja työkaluihin

Opettajana sosiaalisessa mediassa

Opettajan tulisi tuntee perusasiat sosiaalisesta mediasta, koska se on kiinteä osa nykypäivän työskentelykulttuuria. Suuri osa nuorista viettää paljon aikaansa sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media on muutakin kuin ajanvietettä. Se on monipuolinen oppimisresurssien aarreaitta ja tarjoaa hyviä työvälineitä opiskeluun.

Opettaja käyttää sosiaalista mediaa työaikana silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Sosiaalisen median palvelut ovat opettajan työvälineitä kuten muutkin tieto- ja viestintätekniiikan välineet. Se tarjoaa myös mahdollisuuden verkostoitua oman alan asiantuntijoiden, oppilaiden ja vanhempien kanssa.

Some-palveluiden valinnassa tulee huomioida erilaiset oppijat ja oppimistyyli. Koulumaailmaan sopiva palvelukokonaisuus mahdollistaa oppilaille yhdessä työskentelyn ja keskustelun. Sen avulla voidaan tuottaa, jakaa ja käsitellä sekä tekstiä, kuvaa että liikkuvaa kuvaa. Kun koululla mietitään hyviä toimintamalleja somepalveluiden käyttöön, yhteistyö vanhempien, oppilaiden ja opettajien kesken on välttämätöntä. Näin puolin ja toisin ollaan tietoisia somepalveluiden oppimiskäytöstä, niiden tavoitteista ja sisällöistä.

Toimintaroolit sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisessa mediassa yksilö toimii useissa eri rooleissa. Työ- ja yksityisroolit sekoittuvat, eikä niitä ole tarkoituksenmukaista erottaa. Tämä johtuu mm. siitä, että joissakin somen palveluissa ei ole luvallista perustaa erillisiä käyttäjätunnuksia työ- ja vapaa-ajan käyttöä varten. Kuitenkin Suomen lait sekä työtehtäviin liittyvät vastuut ja velvollisuudet ovat voimassa myös sosiaalisessa mediassa, siis myös koulutyössä.

Opettaja toimii sosiaalisessa mediassa

- **organisaationsa edustajana**, esimerkiksi koulun blogin tai Facebook-profiilin ylläpitäjänä, noudattaen Laukaan kunnan sosiaalisen median ohjeita (linkki) kaikissa toimituksissaan
- **"Hybridinä"** eli toimii omana itsenään tuoden julki työroolinsa, esim. työhön tai työpaikkaan liittyvässä keskustelussa tai julkaisussa. Sääntönä voidaan pitää, että silloin kun sosiaalisessa mediassa toimitaan henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen kautta, kyse ei ole ensisijaisesti työnantajan edustamisesta. Opettaja voi osallistua verkkokeskusteluihin työroolissaan ja yksityishenkilönä. Opettajan kannattaa tarvittaessa selventää omaa rooliaan muille keskustelijoille epäselvyyksien välttämiseksi.
- **Yksityisenä henkilönä**, jolloin opettaja toimii omana itsenään, kuten yksityiselämässäänkin.

Koska sosiaalista mediaa leimaa avoimuus ja tiedonkulun nopeus, se tekee siitä tehokkaan viestintä- ja yhteistyökanavan. On kuitenkin muistettava, että harkitsematon viestintä somessa voi aiheuttaa sekä työntekijälle itselleen että työnantajalle arvaamatonta vahinkoa.

Opettajaa koskee sosiaalisessa mediassa normaalit työhön liittyvät vastuut ja velvollisuudet. Tärkeää on, että julkisissa ympäristöissä ei kerrota tai käsitellä luottamuksellisia asioita. Opettajan salassapitovelvollisuus on pidettävä kirkkaana mielessä!

Sosiaalista mediaa olisi hyvä hyödyntää myös työpaikan sisäisessä viestinnässä. Näin se voisi myös edistää sosiaalisen median käyttöön liittyvää toimintakulttuurin muutosta.

Sosiaalinen media ja oppiminen

Sosiaalisen median oppimistilanteissa opettajan tehtävänä on tukea oppilaiden itseilmaisuutta ja luovuutta. Kannustaessaan oppilaita tiedon ja osaamisen jakamiseen, opettaja myös harjoittaa oppilaitaan vastuullisuuteen ja aktiivisuuteen verkkopalveluiden käytössä. Koska tiedon määrä ja saavutettavuus on digitalisoitumisen myötä räjähdysmäisesti kasvanut, opettajalla on tärkeä rooli auttaa oppilaitaan löytämänsä ja käyttämänsä tiedon arvioimisessa.

Jotta oppilaiden mediataidot karttuisivat monipuolisesti, heille tulisi tarjota tilaisuuksia käyttää erilaisia somepalveluita ja -sovelluksia osana oppimistaan.

Sosiaalisen median avulla

- luodaan eri oppiaineissa oppilaille mahdollisuuksia taltioida omaa työskentelyään ja oppimistaan ja rakentaa omaa oppimispolkuaan
- tehdään yhteistyötä, kehitetään vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja ja verkostoidutaan
- hankitaan tietoa, dokumentoidaan ja kerätään aineistoa, luodaan esityksiä ja muita tuotoksia
- analysoidaan ja reflektoidaan, annetaan vertaispalautetta ja tehdään itsearviointia
- kannustetaan oppilaita yhteisöllisiin toimintatapoihin ja otetaan heidät mukaan päätöksentekoon
- kasvatetaan itsetuntemusta sekä opitaan työelämä ja -kansalaistaitoja

Opettajan on otettava huomioon, että alle 15 -vuotias oppilas ei voi ilman vanhempien suostumusta rekisteröityä somepalveluihin. Oppilas ei kuitenkaan voi kieltäytyä sellaisen sosiaalisen median käyttämisestä, johon ei vaadita rekisteröitymistä. Opettaja päättää opiskelun sisällöistä ja opiskelutavoista. Tärkeää on antaa oppilaille tietoa tekijänoikeuksista sekä valmiuksia oman yksityisyyden/julkisuuden suojelemiseen. Tietoa olisi annettava myös sosiaalisen median mahdollisuuksien hyödyntämisestä.

Kaikille oppilaille ja opettajille tulee taata turvallinen oppimisympäristö myös verkossa. Yhteisesti luodut ja sovitut säännöt sekä säädösten ja määräysten tunteminen, luovat pohjan turvalliselle oppimiselle.

- Anna riittävät tiedot tekijänoikeuksista. Muista kunnioittaa myös muiden opettajien ja oppilaiden tekijänoikeuksia.
- Älä vie missään tilanteessa luottamuksellista tietoa sosiaalisen median palveluihin.
- Opasta oppilaita kirjautumistunnusten tekemisessä. Ohjaa turvallisten salasanojen käyttöön ja yksityisyyden suojaamiseen liittyvissä asioissa.
- Korosta hyvää käytöstä myös sosiaalisessa mediassa. Muistuta oppilaita, että toisia kunnioitetaan nettiympäristössä, ja häiriökäyttäytymistä tai kiusaamista ei suvaita.
- Sovi yhteisten pelisääntöjen rikkomisesta tulevat seuraamukset.
- Luo sosiaalisen median opetuskäytölle askeleittain etenevä malli, joka mahdollistaa oppilaiden osaamisen ja taitojen kehittymisen erityyppisten palveluiden käytössä ohjattuna ja turvallisessa ympäristössä.

Oppimisympäristön ylläpito sosiaalisessa mediassa

Koulun tehtävä on kasvattaa oppilaita vastuulliseen tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Tavoitteena olisi saada oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia käyttämään ja ymmärtämään sosiaalisen median hyötykäyttöä. Koulun haasteena on luoda oppilaalle turvallinen oppimisympäristö verkossa. Tähän päästään yhdessä sovitulla toimintamalleilla sekä säädösten ja määräysten tuntemisella ja noudattamisella.

Sosiaalista mediaa voi hyödyntää opetusikäytössä luomalla sinne oppilaille työskentelytiloja. Opettajan tulee huomioida niiden valinnassa ikärajoitukset ja tietoturvariskit. Opettajan on järkevintä luoda someen suljettuja työskentelytiloja, kuten Pedanet, Facebook- ja WhatsApp- ryhmät. Tällöin ylläpitäjällä eli opettajalla on oikeus muokata ja poistaa muiden osallistujien luomia sisältöjä. Opettajan tehtävänä on aina valvoa ylläpitämiään ryhmiä sosiaalisessa mediassa.

Ohjeita opettajalle ylläpitäjänä

- Tutustu some-palveluihin ja valitse sopivin ratkaisu. Tee yhteistyötä kollegojen/vanhempien/oppilaiden kanssa.
- Arvioi, tulisiko työskentelytilan olla avoin, rekisteröinnin vaativa vai suljettu.
- Ilmoita työskentelytilan käyttötarkoitus osallistujille, muista huolehtia myös, että toiminta on sen mukaista.
- Tarjoa käyttökoulutusta ja tukea osallistujille.
- Arvioi ja kehitä työskentelytiloja - jaa hyviä käytäntöjä muillekin.
- Ilmoita ylläpitäjän yhteystiedot.

Tekijänoikeudet

On ensiarvoisen tärkeää, että opettaja tietää ja tuntee tekijänoikeuslain, ja sen vaikutukset omaan työhönsä. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen (esimerkiksi piirros, sävelteos, teksti, valokuva, video) luoneelle henkilölle eli tekijälle. Tekijällä on oikeus määrätä teoksensa käytöstä.

Koulun ulkopuolisen verkkopalvelun käyttöön tarvitaan aina oppilaan tai hänen huoltajiensa suostumus, etenkin jos oppilaan teoksia aiotaan julkaista poiketen koulun vakiintuneista toimintatavoista. Helpointa on laatia yksi lupalappu kouluvuoden alussa, joka antaa riittävät oikeudet verkon hyödyntämiseen opetuksen tukena.
(Tekijänoikeuden ABC)

Opettajan tehtävänä on huolehtia, että oppilas käyttää omissa oppimistuoksissaan muiden töitä tekijänoikeuslaissa määritellyllä tavalla. Tekijänoikeuksista saa tietoa esimerkiksi Opettajan tekijänoikeus -sivustolta tai Kopioston ja opetus- ja kulttuuriministeriön tuottamasta tekijänoikeusopas Kopiraitista.

Oppilaana sosiaalisessa mediassa

Sinulla on oikeus turvalliseen mediaympäristöön. Koulussa sinua ohjataan käyttämään myös sosiaalista mediaa turvallisesti. Sinulle annetaan riittävät tiedot omista ja muiden tekijänoikeuksista, sekä käyttäytymissäännöistä internetissä. Voit osallistua sosiaalisen median käyttämiseen koulussa vanhempiesi luvalla ikärajojen sallimissa rajoissa.

Oikeutesi netissä

1. "Sinulla on oikeus yksityisyyteesi."

Harkitse tarkkaan omien yhteystietojen julkistamista. Omia henkilötietoja ja valokuvia ei saa ilmoittaa kenelle tahansa. Muista, että annettuja tietoja ja valokuvia ei koskaan saa poistumaan internetistä. Oma salasana kuuluu vain sinulle. Älä kerro sitä edes parhaimmalle ystävällesi. Salasanan joutuminen väärin käsiin aiheuttaa yleensä hankaluuksia myöhemmin. Esimerkiksi joku voi lähetellä viestejä nimissäsi tai vaikkapa tehdä ostoksia sinuna.

2. "Sinulla on oikeus olla rauhassa."

Internetissä kaikki henkilöt eivät rehellisiä. Huijaaminen netissä on helppoa. Nettituttavien tapaamiseen ei kannata suostua, ellei tapaamiseen ota mukaan jotain luotettavaa aikuista. Tapaaminen sovitaan aina julkiselle paikalle.

Jos törmäät netissä asiaan, joka pelottaa, on vastenmielinen, tai muuten vain askarruttava, pitää siitä kertoa heti vanhemmille tai opettajalle. Kiusaamisesta ja loukkaavasta käytöksestä voit kertoa myös palvelun ylläpitäjälle.

3. "Sinua ei saa huijata."

Kaikki internetistä löytyvät tiedot ei ole totta. Kaikkeen tietoon kannattaa suhtautua kriittisesti.

4. "Muillakin netinkäyttäjillä on tunteet."

Koska kaikki internetissä toimivat ovat oikeita ihmisiä, heitä pitää siis kohdella sen mukaisesti. Heilläkin on tunteet.

5. "Sinulla on oikeus luomukseesi."

Ilman lupaasi ei internetissä saa julkaista mitään teoksiasi avoimesti. Teoksia ovat mm. kirjoituksesi, valokuvasi, elokuvasi, videosi yms. Jos haluat julkaista valokuvan, jossa esiintyy toinenkin henkilö, tarvitset julkaisemiseen hänen lupansa.

Velvollisuutesi netissä

Oma asennoitumisesi ratkaisee.

1. Ole kohtelias, rehellinen ja aito. Ota kaikki mukaan.
2. Harkitse, mitä julkaiset. Julkaisut sosiaalisessa mediassa jäävät elämään sanoin ja kuvin, vaikka tiedon yrittäisi poistaa. Huoleton kommenttikin voi aiheuttaa paljon harmia.
3. Kunnioita toisia. Voit vapaasti esittää mielipiteitäsi, mutta sinun pitää myös hyväksyä se, että kaikki eivät ole kanssasi samaa mieltä.
4. Muista, että mielipide voi loukata. Olet vastuussa sanoistasi netissäkin.

Viestisi sisällöllä on merkitystä.

5. Kirjoita lyhyesti ja selvästi. Suuraakkosten käyttö mielletään netissä HUUTAMISEKSI, joten se ei ole kohteliasta.
6. Käytä tarkoituksenmukaista otsikkoa ja allekirjoita viestisi, mikäli kommenttiin ei tule automaattisesti käyttäjänimesi.
7. Käytä varoen huumoria ja ironiaa. Sosiaalisessa mediassa tunteita ilmaistaan usein mm. hymiöillä.

Lait koskevat myös sinua.

8. Noudata lakeja. Virusten tahallinen levittäminen ja tietojärjestelmiin murtautuminen ovat rikoksia.
9. Kunnioita tekijänoikeuksia. Pyydä tekijänoikeuden haltijalta lupa, jos haluat käyttää suojattua materiaalia.
10. Älä levitä pornografista, väkivaltaista, rasistista tai uskontoa pilkkaavaa materiaalia.
11. Muista suojata omat tiedostosi, äläkä tunkeudu muiden tiedostoihin.
12. Ilmoita heti aikuiselle tai palvelun ylläpitäjälle, jos itse joudut loukkaavan, solvaavan, herjaavan tai pelottelevan käytöksen kohteeksi.

Vanhemmat lapsen tukena sosiaalinen mediassa

Sosiaalisen median käyttö kuuluu nykyajan lapsen elämään. Yhteydenpito ja viestiminen netissä ovat lapsille ja nuorille luonteva tapa ylläpitää ystävyysuhteita. Sosiaalisen median ja internetin käyttö opettaa lapselle paitsi tärkeitä taitoja, kuten kirjoittaminen, lukeminen ja mediataidot, myös tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Sosiaalinen media tarjoaa myös apua ja vertaistukea lapsille ja nuorille. Koulussa sosiaalisen median avulla opitaan näiden lisäksi opetussuunnitelmassa olevia asioita.

Suuri opettamisen voima on esimerkki! Fiksuus sosiaalisen median käytössä lähtee siis aikuisen esimerkistä. On tärkeää, että lapsi oppii jo varhaisessa vaiheessa, miten sosiaalisessa mediassa kannattaa toimia. Vastuu käytöstarojen opettamisessa on ennen kaikkea vanhemmilla.

Sometarojen opettamisessa on hyvä olla kannustava. Lapsia tulee enemmän ohjata kuin pelotella. Pelottelu ja palveluiden kieltäminen suorilta käsillä ei ole järkevää.

Hyvät käytöstarvat kuuluvat sosiaaliseen kanssakäymiseen. Sosiaalinen media on sosiaalista kanssakäymistä, ja siksi lasten täytyy oppia käyttäytymään yleisesti hyväksytyllä tavalla erityisesti siellä. Harkitsemattomasti julkaistut kommentit ja kuvat sekä väärä informaatio leviävät sosiaalisessa mediassa nopeammin kuin mitään muuta väylää pitkin. Kun lapsi hallitsee käyttäytymissäännöt ja noudattaa niitä somessa, välttää turhilla erimielisyyksillä ja jopa kunnianloukkaussyyteiltä.

Aikuisen on hyvä tiedostaa mahdolliset ongelmat lasten sosiaalisen median käytössä. Näitä voivat olla kiusaaminen, esim. ilkeät kommentit, kuvat ja valheellisen tiedon levittäminen ja lain noudattamatta jättäminen, esim. kunnianloukkaukset ja uhkaukset. Tällaisissa tilanteissa on hyvä kehottaa lapsia ottamaan heti yhteyttä vanhempaan. Lapselle on myös hyvä opettaa tunnistamaan mikä on kiusaamista.

OHJEITA VANHEMMALLE:

1. Näytä itse esimerkkiä median käyttöön liittyvissä asioissa.

- Kysy lupa lapselta, jos laitat nettiin hänestä kuvia.
- Älä roiku verkkopalveluissa tuntikausia unohtaen ulkoilun ja muun elämän.
- Noudata ikärajoja peleissä, elokuvissa tai tv-ohjelmissa.
- Kunnioita tekijänoikeuksia netin kuvien ja muun materiaalin suhteen. Opetä myös lapselle, että laittomasti kopioiminen ja väärän tiedon levittäminen toisista ihmisistä on rikos.

2. Pysy ajan tasalla lapsesi mediaympäristöstä. Juttele ja tutustu palvelimiin yhdessä lapsesi kanssa.

3. Luo aikuisena perheen omat mediapelisäännöt. Pidä niistä kiinni! Ohjaa ja neuvo lasta näissä asioissa:

- asiallinen käyttäytyminen netissä
- menettelytavat, kun netissä tapahtuu jotain ikävää tai nettituttu pyytää tapaamista
- oman itsensä suojele nettimaailmassa, esim. salasanat, henkilötiedot, kuvat
- median parissa vietettävä aika ja sen seuranta
- yhteiset säännöt siihen, millaisia kuvia ja tietoja omasta perheestä ja muista ihmisistä saa laittaa nettiin
- toimintatavat, kun rekisteröidytään verkkopalveluihin ja maksullisiin nettipalveluihin ja kun ladataan mobiilisovelluksia
- tietoturva-asioissa.

Lisätietoa aiheesta saat näistä linkeistä:

[http://www.ehyt.fi/easydata/customers/ehyt/files/etusivun_kuvat/uutiskuvat/somehuoneentaulu_netiversio.pdf](http://www.ehyt.fi/easydata/customers/ehyt/files/etusivun_kuvat/ uutiskuvat/somehuoneentaulu_netiversio.pdf)

<https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia2014.pdf>

Lähteet:

www.edu.fi/tvt_opetuksessa

www.kavi.fi/sites/default/files/documents/somestrategia.pdf

www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media/sosiaalisen_median_oppimisymparisto

<https://wiki.oulu.fi/pages/viewpage.action?pageId=22577610>

wikipedia.org/wiki/Sosiaalinen_media

www.kans.iyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media

<https://sites.google.com/site/someopaste/>

www.tekijänoikeus.fi

www.hameenlinna.fi/pages/197676/SOME_ohjeistus.pdf

[/www.pitkissport.net/?page=94](http://www.pitkissport.net/?page=94)

www.oph.fi/download/140104_sosiaalisen_median_opetuskayton_suositukset.pdf

www10.edu.fi/kenguru

Kuva: www.innov8tivedesigns.com/blog/wp-content/uploads/socialmedia.jpg